



E tlhabolotswe e
bile e tsamaelana
le CAPS

Sehlopha sa

3



Bokgoni ho tsa Bophelo ka SESOTHO

Buka ya 1
Kotara ya 1 & 2



ISBN 978-1-4315-0280-6



LIFE SKILLS IN SESOTHO
GRADE 3 – BOOK 1
TERMS 1 & 2
ISBN 978-1-4315-0280-6
7th Edition
THIS BOOK MAY NOT BE SOLD.

Dibukatshebetso tse teng mosebetsing ona
ke tse latelang:

- Puo ya lapeng/Ho bala le ho ngola sehlopha 1 – 6
(Ka dipuo tsohle tsa semmuso)
- Mmetse Sehlopha 1 – 3
(Ka dipuo tsohle tsa semmuso)
- Mmetse Sehlopha 4 – 9
(Ka Senyesemane le seAfrikaan)
- Thuto ya tsa bophelo Sehlopha 1 – 3
(Ka dipuo tsohle tsa semmuso)

Lebitso:

Phaposi:

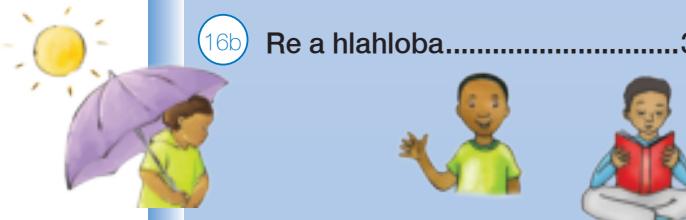


basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

1	Ditaba ka nna	2
2	Sekolo sa heso	4
3	Tsohle ka nna.....	6
4	Boholo le botsofadi	8
5	Maikutlo	10
6	Ntho tseo ke di ratang.....	12
7	Maikutlo	14
8	Nnetefatsa feela	16
9	Tsa bophelo bo botle le thuso ya pele	18
10	Ho tjha.....	20
11	Polokehya mmele	22
12	Ho itlhokomela.....	24
13	Ho tshwara mmele wa ka o boloke- hile.....	26
14	Ditokelo le boikarabelo	28
15	Ditokelo le boikarabelo	30
16a	Matsatsi a bodumedi le matsatsi a mang a kgethehileng	32
16b	Re a hlahloba.....	32

17	Mekgwa e metle ya ho ja	34
18	Mekgwa ya rona ya ho ja	36
19	Mekgwa e metle ya ho ja	38
20	Ho ja hantle.....	40
21	Dikokonyana	42
22	Tse ding ka ha dikokonyana	44
23	Mahae la dikokonyana	46
24	Bontsha bokgoni ba hao.....	48
25	Masakana a bophelo.....	50
26	Masakana a bophelo.....	52
27	Phoofolo ya ka ya setswalle	54
28	Tlhokomelo ya tikoloho ya rona.....	56
29	Ntjhafatsa.....	58
30	Matsatsi a bodumedi le a mang a kgethehileng	60
31	Dibaka tse fapaneng tsa thapelo	61
	Lengolo la bopaki.....	62
	Bukantswe ya ka	63



Mofumahadi Angie
Motshikga, letona
la Lafapha la Thuto
ya Motheo



Mong. Enver Surty,
Motlatsi wa Letona la
Thuto ya Motheo

Dibuka tsena tsa tshebetso di etseditswe bana ba Afrika
Borwa tlasa boetapele ba Letona la Thuto ya Motheo, Mof.
Angie Motshikga, mmoho le Motlatsa Letona la Thuto ya
Motheo. Mong. Enver Surty.

Dibuka tsa tshebetso tsa Rainbow di bopa karolo ya Lefapha
la Thuto ya Motheo, ya thuso e reretsweng ho netefatsa
tshebetso ya baithuti ba Afrika borwa dikereiting tse qalang
tse tsheletseng. Jwaleka e nngwe ya dintlhha tsa bohlokwa tsa
Moralo wa Tshebetso ya Mmuso, projeke ena e etsahetse ka
tshehetso ya letlole la Polokelo la Setjhaba. Sena se entse hore
Lefapha le etse dibuka tsena tsa tshebetso ka dipuo tsohle tsa
semmuso, ntle le tefello ya letho.

Re tshepa hore, matitjhere a tla fumana dibuka tsa tshebetso
di le bohlokwa mosebetsing wa bona wa letsatsi le letsatsi, le
ho etsa bonnate ba hore baithuti ba bona ba etsa kharikhulamo
yohle. Re nkile boikarabelo ba ho tataisa titjhere mosebetsing ka
enngwe le enngwe ya mesebetsi, ka ho kenyelletsa motshwao a
bontshang hore na seo barutwana ba tshwanelang ho se etsa ke
sefe.

Re a kgolwa hore bana ba tla natefelwa ke ho sebetsa ka buka
ena ha ba ntse ba hola le ho ithuta, le hore wena titjhere, o tla
natefelwa mmoho le bana.

Re le lakalletsa katleho ho sebediseng dibuka tsena tsa
tshebetso.



Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Pretoria
South Africa
© Department of Basic Education
Seventh edition 2017

ISBN 978-1-4315-0280-6

The Department of Basic Education has made every effort to trace copyright
holders but if any have been inadvertently overlooked the Department will be
pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

This book may not be sold.

Sehlopha sa

3



Bokgoni ho tsa Bophelo
ka SESOTHO
Buka ya I



Buka ena ke ya:



Ditaba ka nna



Ha re ngoleng

E mong le e mong wa rona o fapane, mme re kgethehile kaofela.
Tlatsa buka ya boitsebiso ka ditaba tsa hao. Rala setempe sa ID.
Ha o qetile ho etsa sena bontsha motswalle wa hao karete ena.

Ke eng se tshwanang le se sa tshwaneng pakeng
tsa hao le motswalle wa hao?



Bukana ya boitsebiso

Lebitso:

Dilemo:

Letsatsi la tswalo:

selemo kgwedi letsatsi

Sebaka sa tswalo:

Moshemanekapa ngwanana:

Puo ya lapeng:

Mmala wa moriri:

Bolelele: _____ cm

Mmala wa mahlo:

Mosaeno



Etsa setshwantsho sa hao.



Ha re bueng

Jwale nahana ka tsa
bophelo ba hao ho fihlela
ha jwale.

Na o ka kgonna ho hopola ho fihlela
kae? Na o ka hopola letsatsi la hao la
tswalo ya selemo sa bobedi?

Na o ka hopola ha o qala sekolo?



Ha re ngoleng

Tlatsa molanako ka tsa
bophelo ba hao.



Ke hlahile ka

Ke qadile ho
bua ka

Ke qadile sekolo
ka

Ke tlile ho kereiti
ya 3 ka

kgwedi

selemo

20

20

20

20



Sekolo sa heso



Ha re etseng

Titjhere ya hao e tla o thusa ho bontsha tsa bophelo ba hao moleng o bontshang nako. Re se re o qalletse yona. Titjhere ya hao e tla o bontsha diketsahalo tse ding tsa bohlokwa.

Sekolo sa hao se butswe ka selemo se fe?	Mosuwehlooho wa hao o tlile sekolong ka selemo se fe?		



Ha re ngoleng

Histori ya sekolo sa heno ke efe? Fumana dikarabo dipotsong tsena mme o di ngole dibakeng tse siilweng kholomong ya pele. Jwale taka ditshwantsho ho bontsha histori eo.

Sekolo sa heno se butswe neng?	Taka setshwantsho sa sekolo sa heno.
Mosuwehlooho wa pele e ne e le mang?	

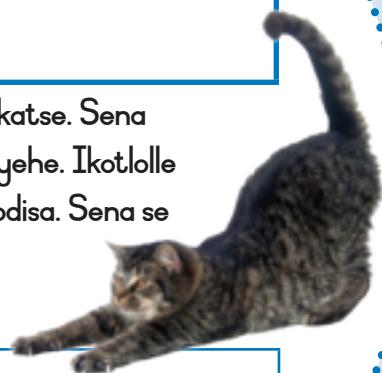
Letsatsi:

<p>Lepetjo la sekolo e ne e le lefe? Na e ntse e le lona le kajeno?</p> <hr/> <hr/>	<p>Taka betjhe ya sekolo.</p>
<p>Bolela ho hong ho kgethehileng ka sekolo. (Mohlomong ho ne ho na le morutwana ya kgethehileng, kapa phihlello e ikgethileng.)</p> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>Taka sesthwantsho ho bontsha ntho ya bohlokwa ka sekolo.</p>



Tswelang kantle

Pele o etsa eng kapa eng kantle , ikotlolle jwaloka ka katse. Sena se tla etsa ho be bonolo hore mmele wa hao o tsitsinyehe. Ikololle hape ha o se o qetile ho kokobetsa mmele le ho o phodisa. Sena se tla thusa mesifa ya hao hore e se be bohloko.
Jwale etsa se etswang ke bana bana.



<p>Titjhere ya hao e tla bitsa lebitso la hao e nto akgela bolo. Kapa bolo pele e wela fatshe.</p>	
<p>Jwale leka ho kapa bolo ka mokokotlo ha motswalle wa hao a e lahlela.</p>	
<p>Lahlela bolo motswalleng wa hao, o bone hore a ka kgona ho e tshwara ka mokotlaneng.</p>	
<p>Ikotlolle jwalo ka katse hore o thapolohé.</p>	

Tsohle ka nna



Ha re bueng

Nahana ka se seng se kgahlisang se ileng sa o etsahalla nakong e fetileng, o bolelle motswalle wa hao ka sona hore a o tsebe ka botlalo.



Ha re bueng

Bolella motswalle wa hao ka moo motho enwa a fetohileng ho tloha baseeng ho fihlela a eba mosadi.

<p>lesea</p>	<p>ngwana</p>	<p>ngwana sekolo</p>
<p>morwetsana/mohlankana</p>	<p>motswadi</p>	<p>motho ya tsofetseng</p>



Ha re bueng



Sebetsang dihlopheng tsa lona. Qapang pina mme le tantshe.

Sehlopheng sa hao, ngola mantswe a pina dibakeng tse siilweng ka tlaase. Jwale bontsha tlelase hore o bina jwang ha o ntse o tantsha.



Boholo le botsofadi



Ha re bueng

Bua ka hore bana ba boholo le batho ba boholo
ba fapane jwang le wena.

Ha nako e ntse e tsamaya
batho ba a tsofala. Mmala
wa moriri o a fetoha,
mantswa a bona a fetoha,
dinama tsa bona di a
eketseha mme ba hlalefa
le ho feta.



Ha re ngoleng

Batho ba fetoha jwang ha ba hola?



Ke dintho di fe tse latelang tseo o di etsang ho
fapania le ka moo batswadi ba hao ba di etsang.

	Nna	Batswadi ba ka
Ho matha o sa kgathale.		
Ho tlola.		
Ho bala koranta.		
Ho kganna koloi.		
Ho bapala sefateng.		



Ha re bineng

A re itokisetseng ho bina.
Etsang medumo ena.

Modumo o potlakileng jwalo ka modumo wa ambolense.

Modumo o bonolo, jwale ka pina e binelwang ngwana hore a robale.

Modumo o tshwanang le wa dinonyana ha di bina.

Modumo o motenya jwalo ka tau ha e puruma.



Tswelang kantle

Na o ka kapa bolo?



Akgela bolo ya tenese moyeng, mme o e kape ka matsoho a mabedi.

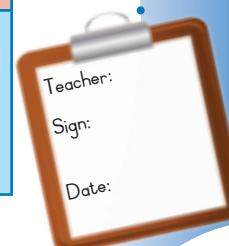
E lahlele hodimo o nto opa diatla pele o e kapa.

Bapadisa bolo ya tenese fatshe.



Jwale etsa bete o sebedisa pampiri e metahantsweng kapa sekoto sa patsi. E sebedise ho otla bolo fatshe hore e qhome.

Jwale ikotlolle jwale ka katse.



5

Kotara ya | – Beke ya 3 – Leqephé la mosebetsi

Maikutlo



Ha re bueng

Sheba ditshwantsho tse latelang, bolela hore bana bana ba ikutlwajwang.
Na o kile wa ikutlwak a mokgwa ona?
Tlatsa ka moo ngwana ka mong a ikutlwang ka teng. Sebedisa mantswe a
na ho o thusa.

hlomoha

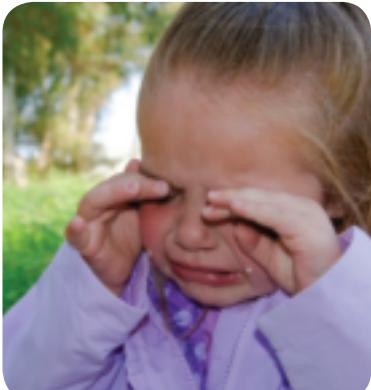
thabile

swabile

tshoha

motlotlo

halefile



Tswelang kantle

Bapala papadi ya thenese ya ba banyenya
o kwetlisa ho otlela pele le morao.





Ha re bueng

Ke eng se o thabisang?

Ke eng se o etsang hore o hlomohe?

Ke eng se o tshosang?



Ha re ngoleng

Ke eng se etsang hore o halefe?



Ngola hara bukatsatsi ka letsatsi leo o ikutlwileng o thabile haholo. Hlalosa se etsahetseng ho wena.

Bukatsatsi e ratehang

Ngola hara bukatsatsi ka letsatsi leo o ikutlwileng o hloname. Bolela ho etsahetseng hore o hloname jwalo.

Bukatsatsi e ratehang

Teacher:
Sign:
Date:

6

Ntho tseo ke di ratang

Kotara ya | – Beke ya 3 – Leqephé la mosebetsi

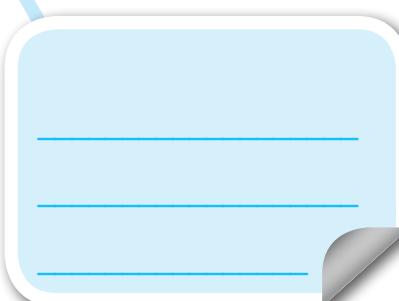
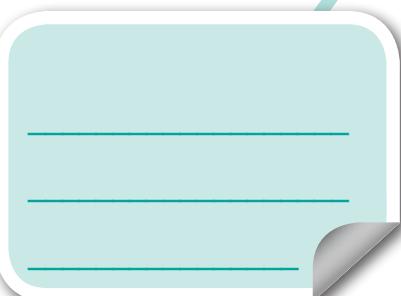


Ha re ngoleng

Bolella seholpha sa hao hore o rata ho etsa eng(dintho) haholo . Jwale ngola mabitso a dintho tsena dibakeng tse silweng mmapeng wa mohopolo.



DINTHO
TSEO KE
RATANG
HO DI
ETSA





Ha re etseng ditshwantsho

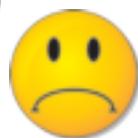
Jwale sebedisa mmapa wa mohopolo ho ngola serapa ka seo o natefwang ke ho se etsa le hore hobaneng se o natefela.

Se nnatefelang haholo



Ha re etseng

Sebedisa hlama ya ho bapala ho etsa sefahleho se thabileng le se hlonameng.



Ha re bueng

Botsa metswalle e 5 hore ke eng seo ba ratang ho se etsa. Khalara boloko e l nako le nako ha ba rata se itseng.



5						
4						
3						
2						
1						
	Ho bina	Ho bala	Ho penta	Dipapadi	Mmetse	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> Teacher: _____ Sign: _____ Date: _____ </div>

Ke ntho efe e ratwang haholo?

Maikutlo

Kotara ya | – Beke ya 4 – Legopho | a mosebetsi



Ha re bueng

Shebang ditshwantsho tsena le bue ka hore le ka thusa bana bana ho etsa
dintho tse nepahetseng jwang. Taka karabo tse nepahetseng.

	Na ha o kgone ho lebella moo o yang!	
	Ntshwarele! e re ke o thuse ho phahamisa dintho tsena!	
	Jo! ke ena bolo ya hao.	
	Jo! tsamaya o ilo bapala sebakeng se seng!	
	Ke ya ka, o ka se e fumane.	
	Tlo, ha re arolelane tjhokolete.	



Ha re ngoleng

Metswalle e nepahetseng e etsa eng?



Ha ke etsa ntho e fosahetseng ke kopa tshwarelo.

Ha ke bona metswalle ya ka e sokola ke a ba thusa.



Ngola dintho tse ding tse 4 tseo metswalle e lokileng e di etsang.



Ha re bueng

Sheba ditshwantsho tsena. Bua ka hore o bona eng setshwantshong se seng le se seng. Kgetha setshwantsho se le seng o etse tshwantshiso ka sona.



Jwale ngola tshwantshiso ka setshwantsho seo o se kgethileng. Tlatsa mabitso a baphetwa kholomong ya pele.



Tswelang kantle

Leka ho etsa dintho tsena tse latelang.

- Matha ho potoloha lebala. Ha titjhere ya hao a re "tjhentjha" o tshwanelo ho matha o potapote, o nke tsela e fapaneng.
- Jwale qhomisa bolo o tsamaye o ye pele ka nako e le nngwe.



Teacher:

Sign:

Date:

Nnetefatsa feela

Kotara ya I – Beke ya 4 – Leqephé la mosebetsi



Ha re ngoleng

Itlhathlhobe

Ke motswalle ya lokileng.



Ke tsotella metswalle ya ka.



Ke motswalle wa bana ba ka phaposing.



Bana ba bangata ka phaposing ya ka ba nthata.

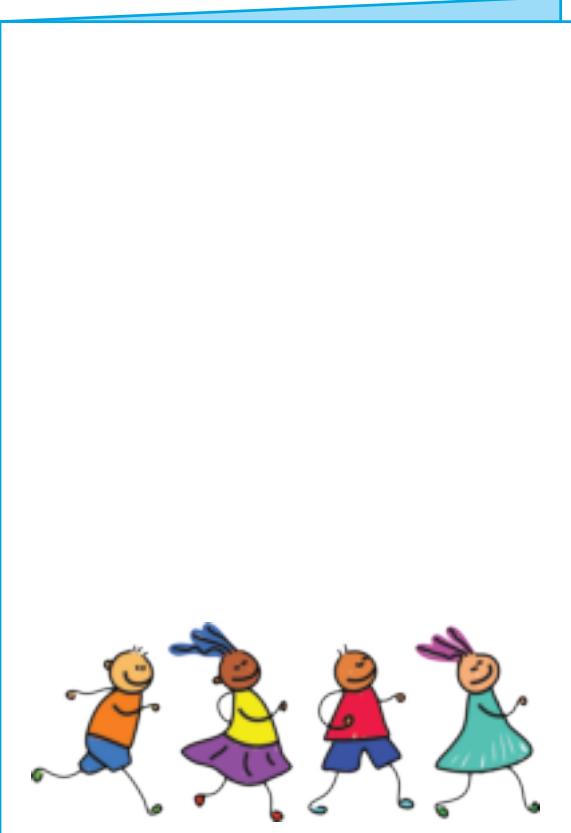


Ke mosa ho batho ka nako tsoohle.



Ha re etseng

Etsetsa motho eo o mo ratang karete. Taka setshwantsho kantle, o ngole molaetsa wa bohlokwa ka hare.





Ha re ngoleng

Etsa setshwantsho sa motswalle wa hao, kapa titjhere ya hao e kgethehileng. Ngola lebitso la hae.

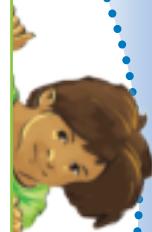


★ Batho ba kgethehileng bophelong ba ka

(Handwriting practice area)



(Handwriting practice area)



Jwale ngola tlhaloso ya batho bana le hore hobaneng ba kgethehile tjena.

(Handwriting practice area)

(Handwriting practice area)



Tsa bophelo bo bottle le thuso ya pele



Ha re bueng

Bua ka se etsahalang setshwantshong sena.

Na o kile wa tswa mokola?

O lokela ho etsa eng ha o tswa mokola?



Seo o tlamehang ho se etsa ha o tswa mokola



1 Dula fatshe o dullele pele, hlooho ya hao e shebe fatshe.



2 Tshwara nko ya hao e kwetswe metsotso e mmedi, mme o heme ka molomo.



3 Beha ho hong ho batang kamora molala wa hao jwaloka thaole e mongobo kapa maqhwa a phuthetsweng ka thaole.



4 Se mine ha mokola o fela.



5 Ha madi a sa emise kamora metsotso e 15, bona ngaka kapa mooki.



Na o tseba moo lebokose la sekolo la Thuso ya Pele le leng? Bolela hokae. Le

Phutholoha.

Hangata ha se lebaka la ho tshoha. Hopola ho se ame madi a motho e mong.

Tlhokomelo ya maqeba



A re baleng



Ha re kgone ho bona dikokwanahloko, empa di hohle. Ha re itshehile, re tshwanetse ho boloka leqeba le hlwekile hore le se kenwe ke dikokwanahloko.



Ha re bueng

Hlalosetsa metswalle ya hao hore leqeba le hlwekiswa jwang.

Tsela ya ho thibela madi leqebeng

O se ke wa tshwara madi a motho e mong.

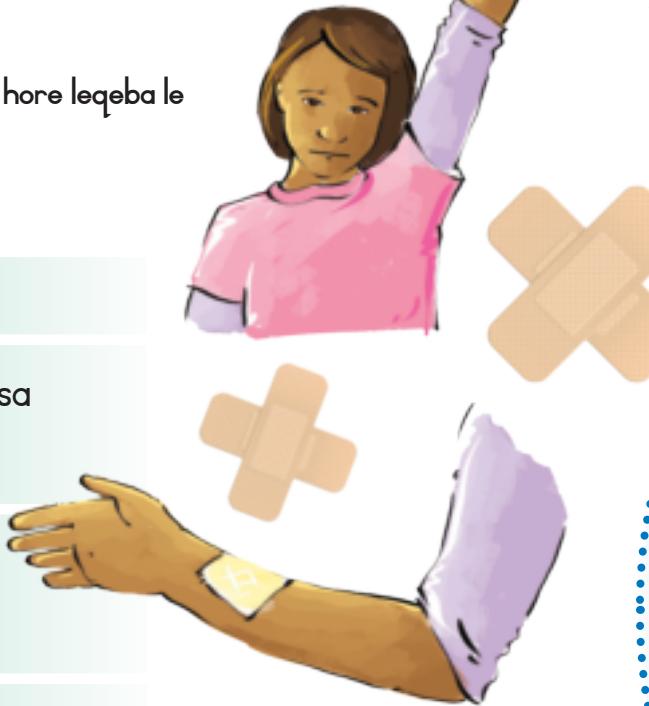
Ha o thusa motho e mong rwala ditlafalo tsa matsoho, kamehla.

Emise ho tswa ha madi ka ho phahamisa letsoho hore le be ka hodima pelo.

Leka ho thibela madi ka ho hatella leqeba ka lesela le hlwekileng.

Ha leqeba le tebile mme le ntse le tswa madi, bona ngaka kapa e ya tleliniking.

Fumana nomoro ya tshohanyetso eo o ka e letsetsang. Mohala: _____



Teacher:
Sign:
Date:

Ho tjha

Ha o tshwara ntho e tjhesang o tla tjha.

O lokela ho etsa eng ha motho e mong a tjhele?

A re baleng



Tsokotsa leqeba la mollo tlasa metsi a batang metsotso e ka bang 10.
Sena se thusa ho phodisa letlalo.



Haeba diaparo di itshwareletse mmeleng, o se ke wa di hloobola.



Tlohela leqeba la mollo le bulehile mme o bone hore le se be lebe ho feta.



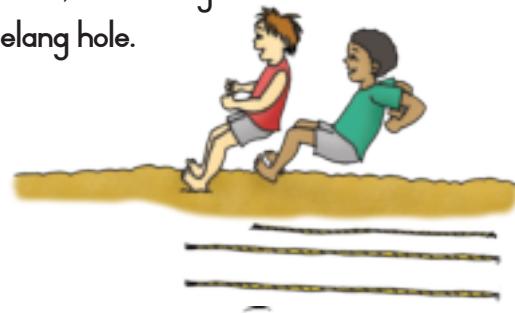
Haeba moo o tjheleng ho tebile kapa ho le boholo bo fetang bokahare ba letsoho la hao bona ngaka hang hang.



Tswelang kantle

Qhomela hole.

Nka dithupa tse tharo kapa dikoto tse tharo tsa mohala.
Kamora ho qhoma pakeng tsa tsona, di arohanye haholo ho bona hore ke mang ya ka qhomelang hole.



Tshwaya hore o ka tlola
sebaka se sekae.

Sheba hore motswalle wa
hao a ka tlola ho feta wena.



Tswelang kantle

Etsa kiribae.

Fanang sebaka le motswalle
wa hao le be dikiribae.



Jwale nehanang monyetla
ho sotha ropo hore
metswalle ya hao e tlole.



Ha re bueng

Ho etsahalang ditshwantshong tsena?
Batho ba ka tjha jwang?



Ngola melao ya bohlokwa ya ho hopolwa ha o hloka ho thusa ka:

Ho tswa mokola

Maqeba

Ho tjha



Polokeho ya mmele



Ha re bueng

Re lokela ho hlokomela mmele ya rona.

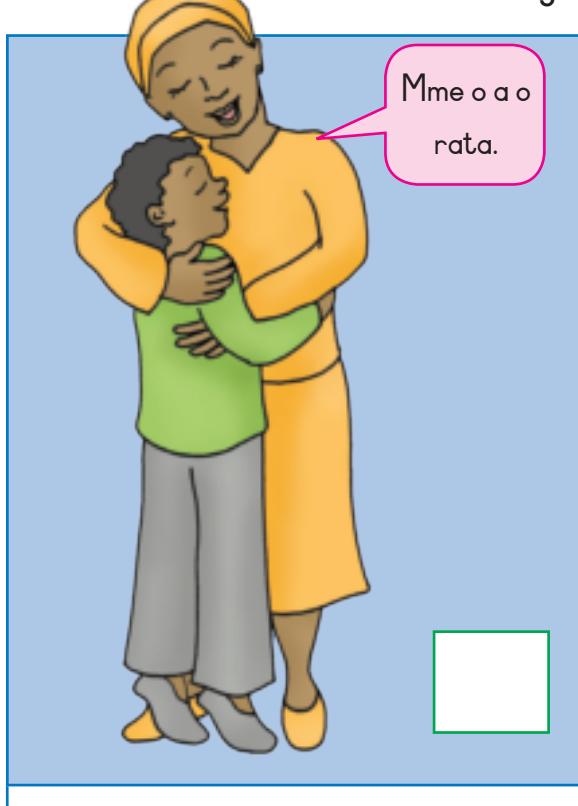
Maikutlo a rona a dumela ha re rata se seng,
mme re lakatsa hore se ka tswela pele.

Maikutlo a rona ha a dumele ha ho na le se sa
re kgotsofatseng, mme re batla hore re emise.

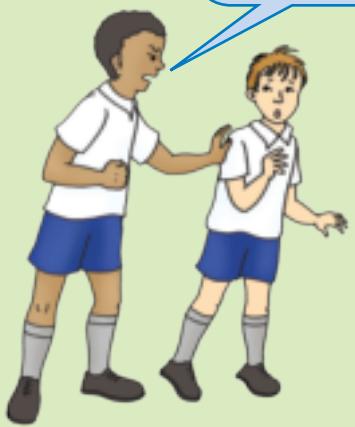


Ha re ngoleng

Tshwaya no ✓ ha setshwantsho se bontsha ketso e
bolokehileng, mme ✗ haeba ketso eo e sa bolokeha.
Jwale ngola polelo tlasa setshwantsho ka seng ho bolela
hore hobaneng o nopolahore ho bolokehile kapa tjhe.



Ha ke o rate.



Jwale o shebahala
o le motle.



Ho hana

Ha ho bobebé ho hana, empa o tlamehile ho hana ha ho na le se sa o tshwarang hantle.

Ha motho e mong a sa o tshwara hantle, bua ka sena ho motswadi eo o mo tshepang.



Ha re ngoleng

Kgetha batho ba 3 bao o kaba tshepang ebe o bolela hore hobaneng o ba tshepa.



Ngola hore o ka tlaleha ketsahalo e mpe e etsahetseng ho wena jwang ho motho eo o mo tshepang.



Ho itlhokomela

Kotara ya | – Beke ya b – Leqephé la mosebetsi

Ha re bueng

Sheba ditshwantsho tsena ka hloko. Bona hore o ka bolela pale. Qetela pudulwana ya ho qetela.

Tloho, ke tla o isa lebenkeleng.



Ho
etsahetseng?



Ha re bueng

Buisana kamoo ngwanana a ikutlwileng kateng, seo a se entseng le seo wena o ka beng o se entse maemong a jwalo.

Letsatsi:



Ha re ngoleng

Ngola melawana e mehlano ya polokeho.
Qala molao o mong le o mong ka:

Bana ha ba a tlameha ho...



Ha re etseng

Etsa lesira ho bontsha maikutlo.

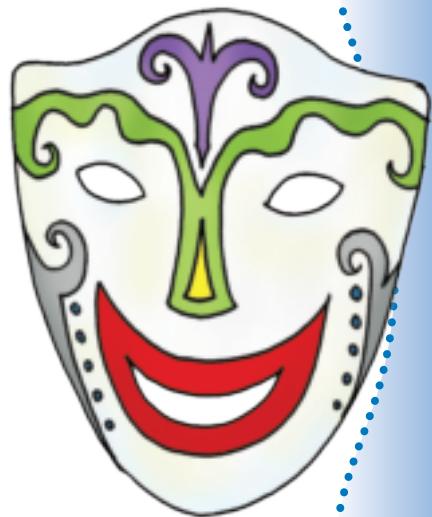
Nka qeto ya hore o rata hore sekasefahleho sa hao
se bontshe eng.

Etsa setshwantsho pampiring.

E sehe.

Seha mahlo.

Kgabisa ka pampiri ya mmala.



Tswelang kantle

Itokisetse ho matha lebelo.

Ema boemong bo nepahetseng ba ho qala lebelo.

Mamela titjhere ya hao e re:

Ka mangwele fatshe, loka, matha!

Jwale etsa tsela e sitisang.



Ho tshwara mmele wa ka o bolokehile

Kotara ya | – Beke ya 7 – Leqephé la mosebetsi



Ha re bueng

Re na le boikarabelo ba ho boloka mmele ya rona e phetse hantle.
Bana bana ba etsang se nepahetseng mmeleng ya bona?



Ke dintho dife tse sa lokang tseo batho ba di etsang?

Na o a tseba hore ho tsuba ha ho a loka mmeleng ya rona?

Na o a tseba hore motho ha a tsuba pela hao ha ho a loka mmeleng wa hao?

Ho tsuba ho senya mmele ya rona jwang?



Ha re ngoleng

Taka polelo e nngwe le e nngwe ka letshwao la nnete le mafosisa ho bontsha hore ntho ke **nnete** kapa **mafosisa**.

	Kwae e na le tatso e monate.
	Ha ke dula pela motho ya tsubang sena se ka silafatsa mmele wa ka.
	Ho tsuba ho ka etsa meno a hao a be masehla.
	Ho tsuba ho baka mafu a lehano.
	O ka tshwarwa ke sefuba se sebe ka lebaka la ho tsuba.
	Ho tsuba ho ka baka kankere.



Melao ya bophelo bo botle

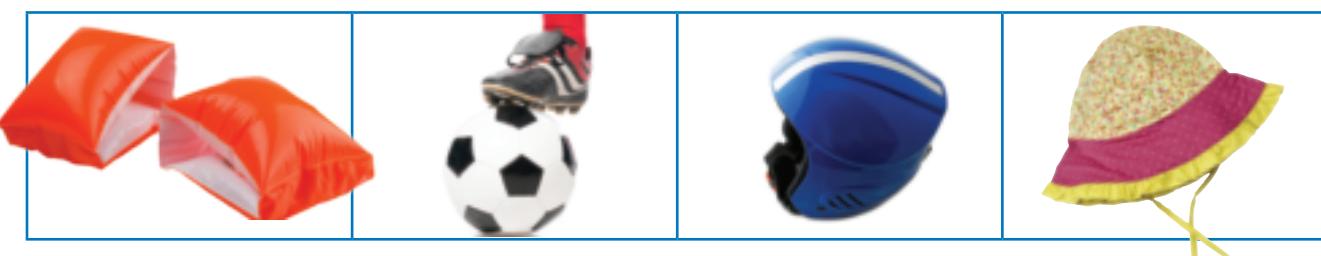


Ke tshwanetse ho hlatswa meno kamora ho ja le pele ke ilo robala. Ke tlamehile ho kama moriri pele ke ya sekolong. Ke tshwanetse ho hlatswa meno kamora ho ja le pele ke ilo robala. Ke tshwanetse ho boloka manala a makgutshwane mme a hlwekileng. Ke tlamehile ho hlatswa matsoho kamora hore ke kgutle ntlwaneng. Ke tshwanetse ho hlatswa matsoho a ka ha ke hlaha ntlwaneng le pele ke tshwara dijo.



Tlotlontswe

Ba lokela ho apara eng hore ba dule ba bolokelehole? Nyalanya ditshwantsho ka ho taka mola ho tloha ditshwantshong tse moleng o hodimo ho leba ditshwantshong tse nepahetseng moleng o ka tlaase.

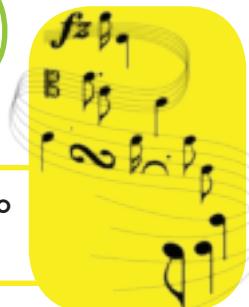


Tlotlontswe



Eba mafolofolo ka ho bapala papadi ya kerikete y aba nyenyane.

Titjhere ya hao e tla bapala mmino o itseng. E mamele mme hamorao o otle monwana wa hao ho latela morethetho desekeng ya hao.



Ditokelo le boikarabelo



A re baleng

Ka nako tse ding bana ba tlameha ho thusa ba habo bona ka mosebetsi.

Empa bana ha ba tlameha ho sebetsa ka thata jwale ka batho ba baholo.

Bana ba tlamehile hore ba be le nako ya ho bapala le ho ya sekolong.



Sheba ditshwantsho tsena. Etsa letshwao mesebetsing e loketseng bana? Tadima ditshwantsho tsena. Tshwaya mesebetsi e loketseng bana. Jwale ngola polelo tlasa setshwantsho ka seng ho bolela hore hobaneng o hopola hore o loketse kapa ha o a lokela bana.



Anna o rekisa ditholwana letsatsi lohle, mme o sitwa ho ya sekolong.



Ka mora nako ya sekolo Lisa o nosetsa serapa sa meroho.



Peter o jara ditene hobane o sebeletsa seahi.



Jabu le Bongi ba thusa ho hlatswa.



Ha re bueng

O etsa mosebetsi o feng hae? O etsa mosebetsi o feng sekolong ho thusa titjhore wa hao?



Tswelang kantle

Etsisa ho etsa mesebetsi e itseng e fapaneng.
Sehlopha sa hao se nohe hore ke mesebetsi efe eo o e etsang.



Tlama maoto ebe le a matha.



Jwale kwetlisa ho raha bolo ya maoto mme o bone hore o ka e rahela bohole bo bokae.



15

Ditokelo le boikarabelo

Kotara ya I – Beke ya 8 – Leqephé la mosebetsi

Ha re bueng

Bolella motswalle wa hao hore bana
bana ba roba melao e feng.



Sekolo se seng le se seng
se na le melao e thusang
tsamaiso ya sekolo hantle.
Tlelase e nngwe le e
nngwe e na le melao eo re
tlamehang ho e latela.



Ha re ngoleng

Ngola melao e mene ya
sehlapha ya hao.



Ha re bueng

Bala ditokelo le maikarabelo ana, mme o bue le motswalle wa
hao hore e nngwe le e nngwe e bolela eng.



BOIKARABELO BA BATJHA BA **AFRIKA BORWA**

Tekatekano Tshwara motho e mong ka ho lekana le ka tshwanelo. O se ke wa kgetholla. 	Seriti sa Botho Hlompha motho e mong le e mong. Eba le mohau mme o hlomphela ba bang. 	Bophelo Bophelo bohole bo boholokwa. Hlompha bophelo bohole. 	Lelapa Hlophela ho hlomphela batswadi ba hao. Eba mohau le ho tshephahala ho ba lelapa la hao.
Thuto Kena sekolo, ithute le ho sebetsa ka thata. Hlompha melao ya sekolo. 	Mosebetsi Thusa ba lelapa la hao ka mosebetsi wa lapeng. Bana ha ba a tshwanela ho hatellwa ho batla mosebetsi. 	Tokoloho le tshireletseho O se ke wa utlwisa ba bang boholoko, o se iketse mmampodi kapa wa dumella ba bang ho etsa jwalo. Rarolla dikgohlano ka mokgwa wa kgotso. 	Thepa Hlokomele thepa ya ba bang. O se ke wa senya le ho utswa thepa ya ba bang.
Bodumedi, Tumelo le Maikutlo Hlompha ditumelo le maikutlo a ba bang. 	Thepa Hlokomele lefatshe. O se ke wa senya metsi le motlakase. Hlokomele diphoofolo le dimela tsa naha. Boloka lelapa le tikoloho di hlwekile di bolokehile. 	Boahi Eba moahi wa Afrika Borwa ya tshephahalang ya lokileng. Ikamahanye le melao, mme o netefatse hore le ba bang ba etsa jwalo. 	Bolokolohi ba ho hlahisa maikutlo O se ke wa tsamaisa leshano le lehloyo. Hlokomele hore ba bang ha ba rwakuwe kapa ho utlwisa boholoko.



16a

Matsatsi a bodumedi le matsatsi a mang a kgethehileng

Kotara ya | – Beke ya 8 – Leqephé la mosebetsi



Ha re bueng

Kgetha e nngwe ya ditumelo tsena. Fuputsa haholwana ka yona. Lokisetsa tlelase ya hao pehelo. Leka ho tla le dibuka kapa ditshwantsho ho bontsha sena.



boHindu



boIslam



boJuda



boKeresete

Re tshwanelia ho hlompha batho ba ditumelo kaofela.

Bodumedi ba hao ke bofe? _____

Bodumedi ba motswalle wa hao wa hloho ya kgomo ke bofe? _____

Re a hlahloba



Ha re ngoleng

Tlatsa karete ka wena.

Lebitso la ka	<hr/>
Sefane sa ka ke	<hr/>
Letsatsi la ka la tswalo ke	<hr/>
Kereiti ya ka ke	<hr/>
Sekolo sa ka ke	<hr/>
Nomoro ya ka ya mohala ke	<hr/>
Aterese ya ka ke	<hr/>
	<hr/>
Nomoro ya tshohanyetso ke	<hr/>
Papadi ya ka eo ke e ratang ke	<hr/>
Mmala oo ke o ratang haholo ke	<hr/>
Motswalle wa ka wa hloho ya kgomo ke	<hr/>
Ke eng se nthabisang	<hr/>
Ke eng se ntlhomolang	<hr/>
Ke eng se nkgalefisang	<hr/>
Seo ke se tsebang haholo	<hr/>

Kotara ya | – Beke ya 8 – Leqephé /a mosebetsi

Teacher: _____
Sign: _____
Date: _____

Kotara ya 2 - Bek'e ya | - Leqephé la mosebetsi

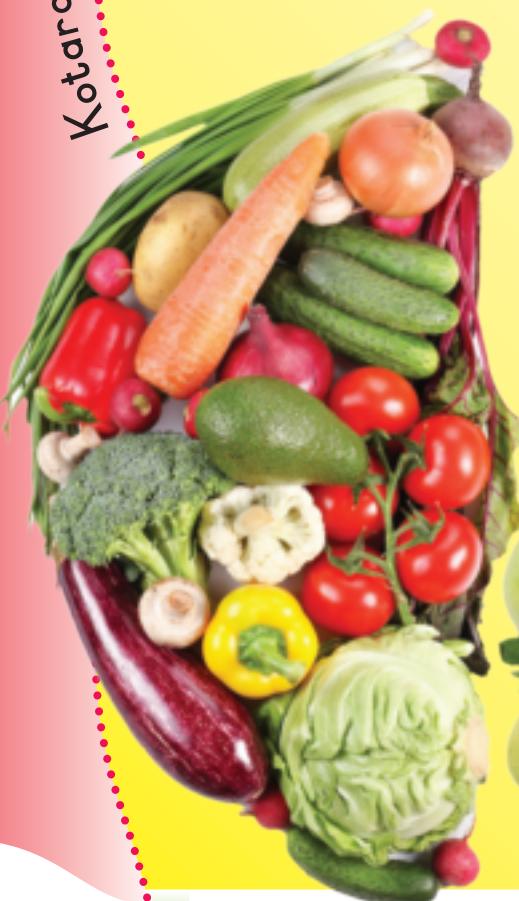


Ha re bueng

Sheba dihlotswana tsa dijo mme o bue le motswalle wa hao ka
tsona: Ke dijo difeng seholopheng se seng le se seng?
Hobaneng seholopheng se seng le se seng sa dijo se re loketse?

Diproteine

Diprotine di haha disele
tse ntjha hore
mmele ya rona e hole.



Divitamine

Divitamine le dimineralé di
thusa mmele ya rona ho
lwantsha tshwaetsano le ho
dula re phetse hantle.



Tswelang kantle

Kopa titjhore ya hao ho o bontsha ho
bapala "founu e robekileng".
Hamorao kwetlisa ho akgela bolo.

Dikhabohaeterereite

Dijo tsena di re etsa hore re
be mafolofolo.



Deiri

Dijo tsa lebese di matlafatsa masapo
a rona, haholo ha re sa le batjha mme
masapo a rona a sa hola.



Ha re ngoleng

Etsa lenane la dijo tseo o di jeleng maobane. Kholomong ya ho
qetela, bolela hore dijo tseo ke diporotheini, dikhabohaedereiti,
tholwana kapa moroho.

Dijo tseo ke di jeleng maobane	Mofuta wa sejo



Mekgwa ya rona ya ho ja



Ha re bueng

Botsa metswalle ya hao e mene ka seo ba ratang ho se ja.

Sheba dijo tse fapaneng mme o take (✓) ha o rata dijo, le (✗)
ha o sa rate dijo.

Tlatsa mabitso a ditho
tsa sehlotshwana sa
metswalle ya hao.



Ha re ngoleng

Sheba tafole eo o e tlatsitseng mme o arabe dipotso tsena.

Ke dijo di feng tseo metswalle ya hao e sa di ratesiseng?

O nahana hore metswalle ya hao e na le mekgwa e metle ya ho ja?

Hobaneng o nahana jwalo?



Tlotlontswe

Kopa titjhere ya hao ho o bontsha
ho bapala founu e robekileng.





Ha re ngoleng

Ngola lenane la dijo tse nepahetseng tseo re
lokelang ho di ja ka mehla.



Ha re ngoleng

Ngola resipe ya sejo seo o se ratang haholo.

Re tshwanetse ho qoba eng?

Letswai le lengata hoba le tla
re neha phallo e phahameng ya
madi ha re se re hodile.

Tswekere e ngata hoaba e tla
re neha lefu la tswekere ha re
se re hodile.

Tswekere e ngata ebile e a
nontsha.

Dinomaphodi, dikuku le
ditjhipisi tse ngata.



Resipe ya _____

Ke hloka disebediswa dife?	
Ke tshwanetse ho latela mokgwa o fe?	

Teacher:

Sign:

Date:

19 Mekgwa e metle ya ho ja

Kotvara ya 2 – Beke ya 2 – Leqephé la mosebetsi



Ha re ngoleng

Thabo le Nomsa ba tseleng ya ho ya khefing ya Sunshine. Ba lokela ho reka dijo tseo ba tla di pheha mantsiboya. Ba thuse ho etsa menu wa dijo tseo.



Tswelang kantle

Nehanang monyetla ho sotha ropo hore
motswalle wa hao a tlole.





Ha re ngoleng

Ngola dintho tseo ba lokelang ho di reka, bontsha le theko ya tsona lenaneng la ntho tseo ba tlo di reka. Thabo le Nomsa ba lefile bokae ha ba reka dijo?

Lenane la ntho tse rekwang

Theko



Ha re ngoleng

Tsela tsa hao tsa ho ja di nepahetse? Kgabisa ka sefahleho se bonyang ho bontsha mokgwa o nepahetseng wa ho ja.

Mekgwa ya ka ya ho ja

Ee	Tjhe

Ke ja ka pela Tv ka mehla

Ke rata ditholwana le meroho

Ke rata dijo tse mafura jwalo ka ditjhipise

Ha ke rate metsi, ke rata dinomaphodi

Ha ke je meroho

Ke hlafuna dijo tsa ka hantle

Ke ja dijo tsa hoseng pele ke ya sekolong



Bala hore o kgabisitse difahleho tse bontshang ho bonya tse kae.

20

Kotara ya 2 – Beke ya 2 – Lekgopho la mosebetsi

Ho ja hantle

Etsa kapa o kgorametse ditshwantsho tsa dijo ho bontsha dijo tsa phepo e ntle.

Ha re etseng



A re baleng

Melao ya ho ja hantle

Hlatswa matsoho pele o tshwara dijo.

Se siye dijo di sa kwahelwa.

Se je dijo tsa kgale kapa tse bodileng.

Sebedisa mahlaku a meroho ho etsa
moitedi tshimong.

Lema meroho ya hao.



Ha re etseng

Etsa setshwantsho ho bontsha e meng ya melao ena.



Dikokonyana



Ha re bueng

Bua ka karolo tsa mmele tse fapaneng tsa dikokonyana.

Dikokonyana di na le karolo tse tharo tsa mmele: hlooho, karolo e ka hodimo ya mmele, karolo e ka tlase ya mmele. Di na le maoto a tsheletseng le dinakana tse pedi.



Ha re etseng

Fana ka mabitso karolong tse fapaneng tsa mmele. Etsa mola o tlohang lebitsong le nepahetseng ho ya ho karolo ya mmele e nepahetseng.

Hlooho

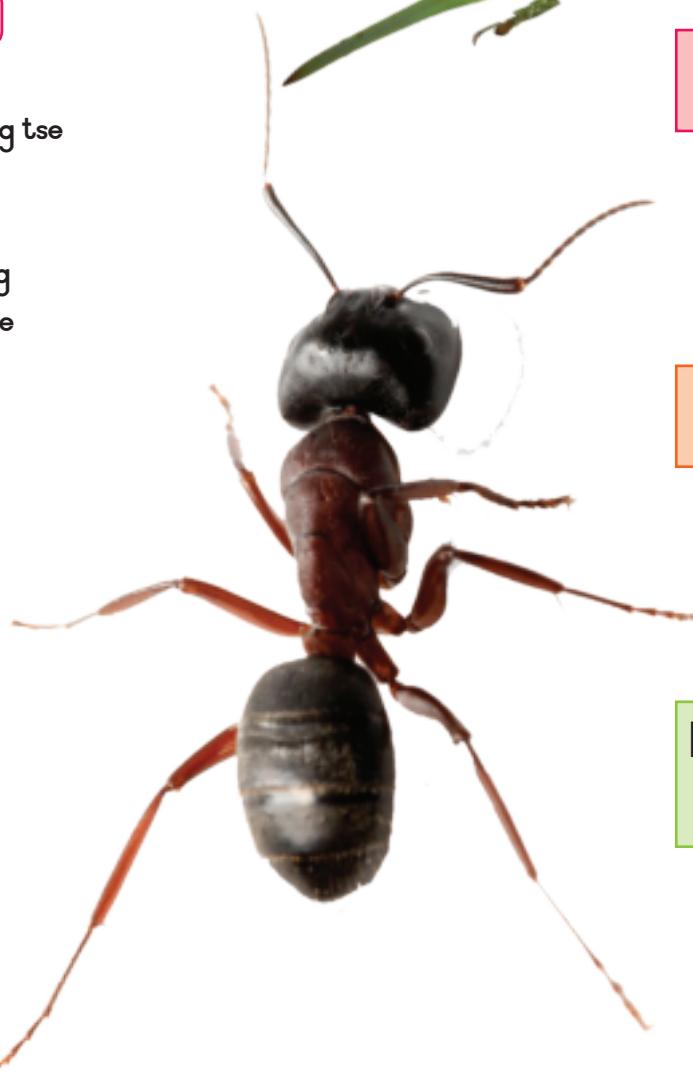


Nanaka



Tswelang kantle

Boba jwaloka notshi, fofa jwaloka serurubele mme o tlole jwaloka tsie. Jwale o loketse papadi ya bolo!



Leihlo

Karolo e ka hodimo ya mmele

Karolo e ka tlase ya mmele

Leoto



Ha re ngoleng

Etsa mola ho bapisa lebitso le kokonyana e nepahetseng.
Bolela hore ke dikokonyana dife tse kotsi le tse molemo
ho rona.



Notshi



Monwang



Tsintsi



Kokonyana



Ha re ngoleng

Jwale tlatsa dikgeo ka mantswe.



Tsie

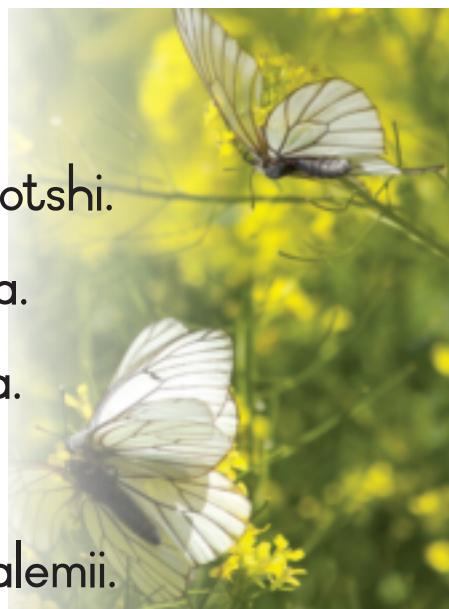


Serurubele

Maleshwane



Mmoto



etsa mahe a dinotshi.

nontsha dipalesa.

hasanya malaria.

hasanya mafu.

di ja dijalo tsa balemii.





Ha re bueng

Tse ding ka ha dikokonyana

Sheba ditshwantsho tse latelang o bolelle motswalle wa hao hore hobaneng dinotshi di le molemo ho rona.



Dinotshi di hasanya monontsha. Sena se bohlokwa hore dijalo di hole.



Dinotshi di etsa mahe a dinotshi/mamepe.



Ha re ngoleng

Ngola lebitso la kokonyana e nngwe le e nngwe sebakeng se latelang.



se
nyanya lero dipaleseng.

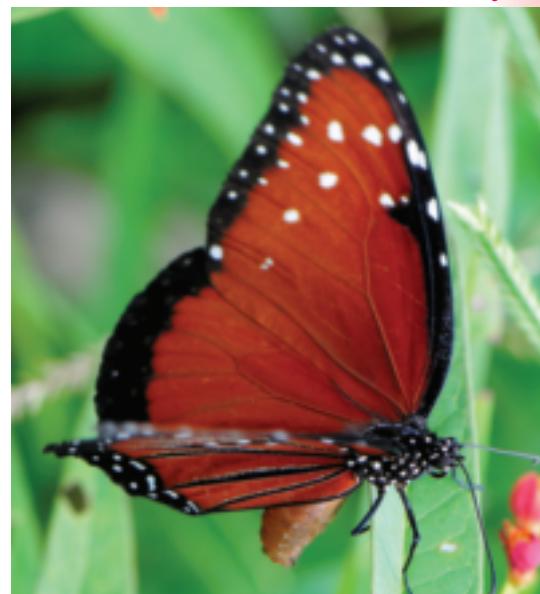
Letsatsi:



e na le
maoto a matla a morao hore e qhome.



di sebedisa
dinakana tsa tsona ho buisana le tse ding.



hasanya monontsha ho tloha
sejalong se seng ho ya ho se seng.

di hasanya kokwana hloko.



Ha re etseng

Etsa kokonyana e tsamaye.

- Seha kokonyana leqepheng le ka morao ho buka.
- Di fanyehe hengareng ya jase.



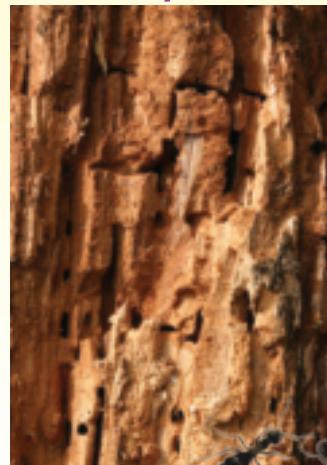
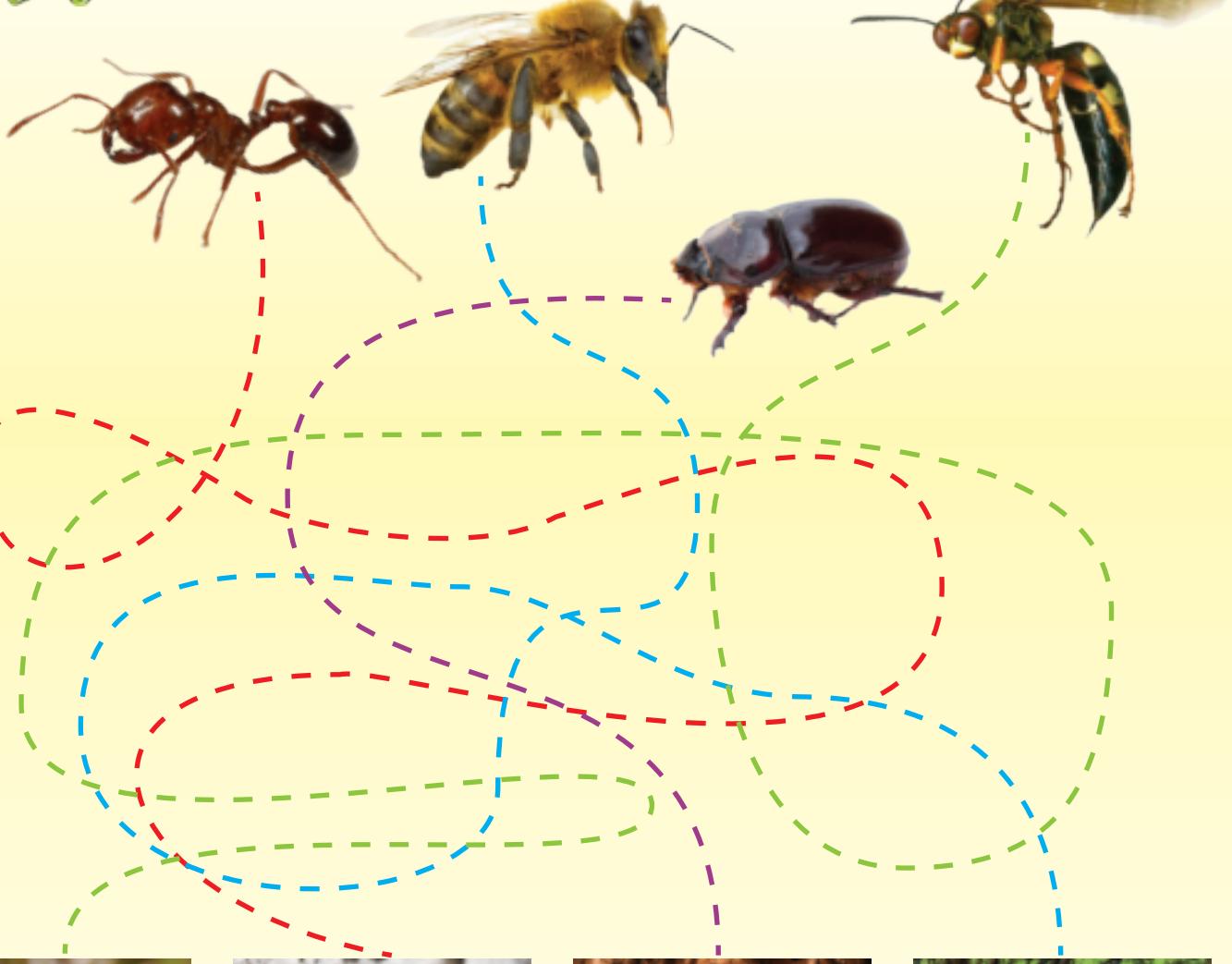
Mahae a dikokonyana

Kotara ya 2 – Beke ya 4 – Leqephé la mosebetsi



Ha re etseng

Latella kgwele ho fumana hore kokonyana e nngwe le e
nngwe e dula kae.





Ha re etseng

Tsamaya ho pota lebala la sekolo o leke ho bona
dikokonyana tse fapaneng tseo o ka di fumanang.



Ha re ngoleng

O bone dikokonyana di feng ka ntle? Kgetha e le nngwe o ngole lebitsa la
yona mona.



Kokonyana ena e ja mofuta o feng wa dijo?



Kokonyana ya hao e tsamaya butle kapa kapele?

Kokonyana ya hao e molemo? Hobaneng o re jwalo?

Kokonyana ya hao e kotsi jwang? O ka etsa eng ha e o lomme?



Tlotlontswe

Jwale rala le ho
taka kokonyana
ya hao mme o e
nehe lebitso.



Teacher:

Sign:

Date:

Bontsha bokgoni ba hao

Kotara ya 2 – Beke ya 4 – Leqephé la mosebetsi



Ha re etseng

Etsa serurubele sa hao

O tla hloka:
 Pampiri ya A4
 Kerayone ya mafura
 Sekere
 Sekgomaretsi
 Peipi ya ho hlwekisa
 Rolo ya pampiri ya ntlwaneng e se nang pampiri



Etsa setshwantsho sa serurubele, o bontshe mmele wa sona o mosesane, o molelele. Le mapheo a mabedi. Kgabisa mapheo a serurubele sa hao ka paterone tsa mmala e fapaneng.

Etsa hore mapheo ka bobedi a tshwane. Seha serurubele.

Kgorametsa mmele wa serurubele rolong ya pampiri ya ntlwana.

Etsa dinakana o sebedisa sehlwekisi se mennweng habedi. E kgorametse hlohong ya serurubele.





Tswelang kantle

Leka dipapadi tsena.



Seteishene 1:

Baseketebolo: Otlanya bolo
fatshe o matha
matswedintsweweke.



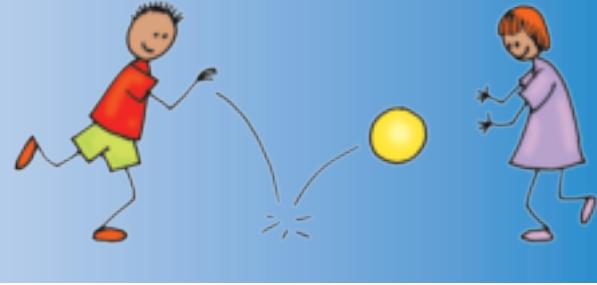
Seteishene 2:

Hoki: Sebedisa molamu wa hoki
ho tsamaisa bolo ho e isa
dipalong.



Seteishene 3:

Netebolo: Lahlela bolo o lahlelle
motswalle wa hao o
ntse o matha.



Seteishene 4:

Rakebi: Matha ka bolo o e
fetise.



Seteishene 5:

Bolo ya maoto: Rahela bolo
dipalong.



Teacher:	Sign:
Date:	

Masakana a bophelo

Lesakana la bophelo le bontsha mehato e fapaneng ya tswelopele. Mehato e latela tsela e itseng. Sheba bophelo ba senqanqane le serurubele mme o bue ka mehato e fapaneng ya bophelo.

Lesakana la bophelo ba senqanqane



Ha re bueng

Sheba setshwantsho o bontshe hore senqanqane se fetoha eng nakong ya sona ya bophelo.

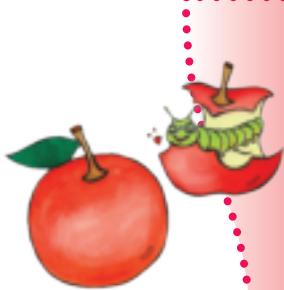
- 1 Dinqanqane tse pedi di a kopana hore di nontshe mahe.
- 2 Senqanqane se setshehadi se behela mahe.
- 3 Mokudubete o monyenyanne o nang le matshwafohlapi a ka ntla le mohatla wa lephewana la hlapi.
- 4 Mokudubete o hola maoto.
- 5 Mohatlana o a nyamela.
- 6 Senqanqane se seholo se seng se na le matshwafo le ho lahla matshwafohlapi a ka ntla.

Letsatsi:

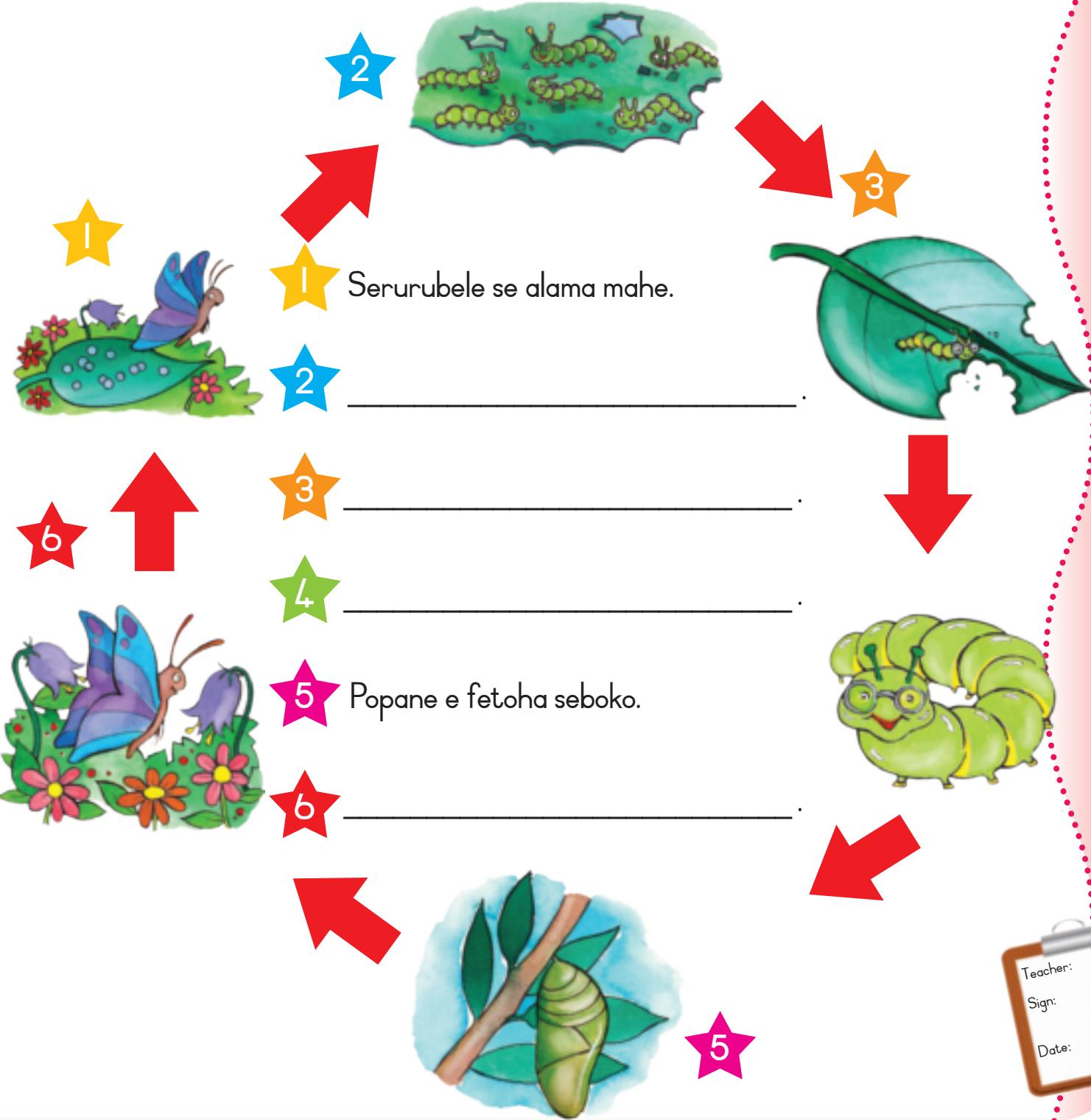


Ha re etseng

Jwale tadima ho potoloha ha bophelo ba serurubele.
Tlatsa se etsahalang sebopethong se seng le se seng sekeleng ya
bophelo. Re o thusitse ka maemo a mabedi.



Lesakana le bontshang bophelo ba serurubele



Teacher:
Sign:
Date:

Masakana a bophelo

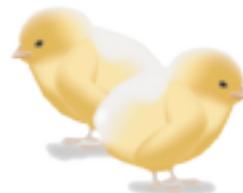
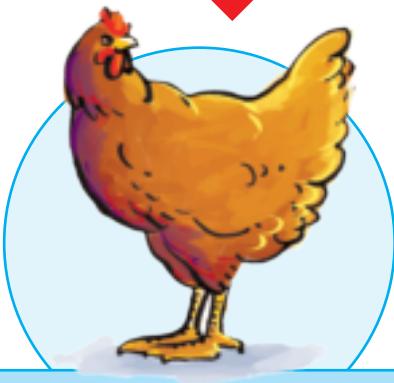
Kotara ya 2 – Beke ya 5 – Leqephé la mosebetsi



Ha re bueng

Sheba ditshwantsho o bue le motswalle wa hao ka bophelo ba kgoho.
Jwale ngola se etsahalang boemong bo bong le bo bong.

Bophelo ba kgoho





Ha re etseng

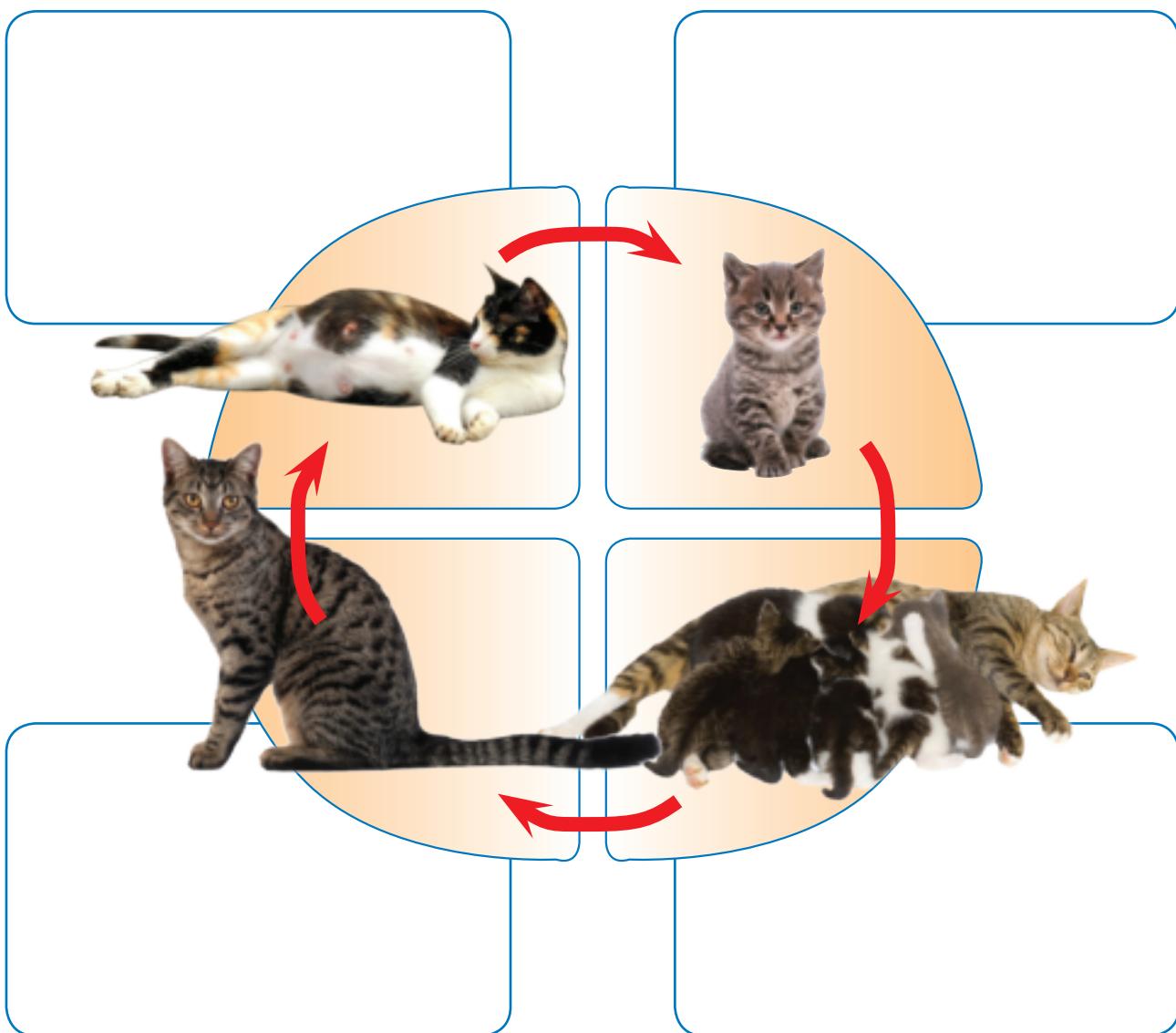
Jwale etsa lesakana la hao la bophelo.

Fana ka mabitso setshwantshong se seng le se seng lebiding la pale ho bontsha lesakana la bophelo ba katse. Sebedisa dihlooho tse latelang ho o thusa.

Nomora mehato I-4 o di sebedise lebiding la pale.

	Katse e nyenyane e a hlaha.		Katse e kgolo.
	Katse ya mme e emere dikgwedi tse 9.		Katse ya mme e nyantsha madinyane a yona.

Lesakana la bophelo ba katse



Phoofolo ya ka ya setswalle



Ha re etseng

Etsa mmaseke wa phoofolo ya setswalle.

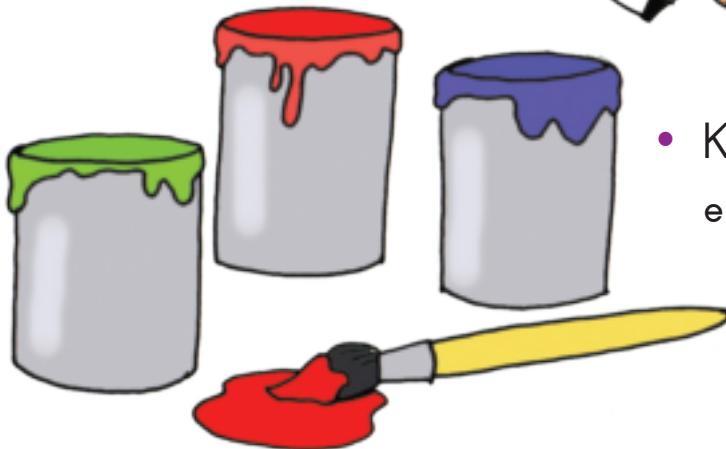
O tla hloka: Pampiri ya A-4

Pensele

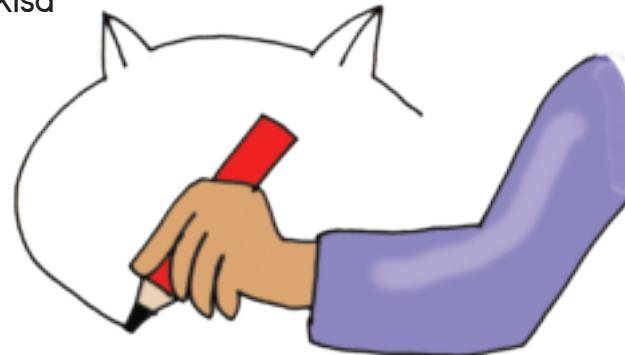
Pente ya phofo le metsi

Dithupa tsa ho hlwekisa
ditsebe

- Etsa setshwantsho
sa sefahleho sa katse
pampiring.



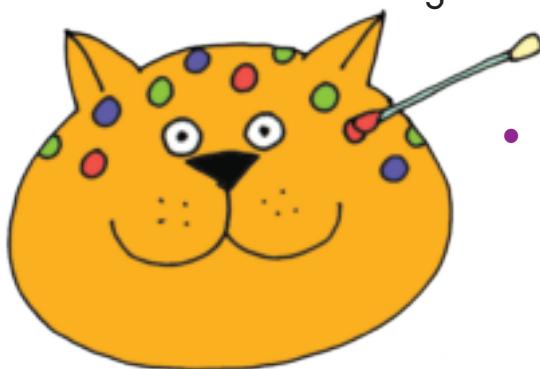
- Kopanya dipente ho etsa mmala
e meraro e fapaneng.

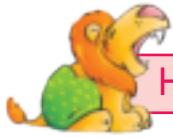


- Sebedisa thutswana ya ditsebe
mmaleng o mong le o mong.



- Etsa matheba a
mmala e fapaneng
ho kgabisa.





Ha re bueng

Boella motswalle wa hao ka phoofolo ya hao
ya setswalle kapa ya mang feela.
Boela hore o lokela ho e hlokomela jwang.



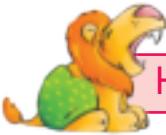
Ha re etseng

Etsa ditshwantsho tsa ntho tse nne tseo o tlamehang
ho di etsetsa thatohatsi ya hao ya katse. Jwale ngola
se hohelang ka tlasa setshwantsho se seng le se seng.



Tlhokomelo ya tikoloho ya rona

Kotara ya 2 – Beke ya b – Leqephé la mosebetsi



Ha re bueng

Sheba diphousetara tse latelang o buwe le
motswalle wa hao hore di o bolella eng.

Sheba letshwao la ho ntjhafatsa dintho.
O kile wa bona letshwao le tjena hokae?



Re ntjhafatseng hape hle!



Tswelang kantle

Na o ka etsa tantshe o sebedisa
dihupu le malente?





A re baleng

Re ka boloka tikoloho e hlwekile jwang?



Re lokela ho hopola **FS** le **N**.



Fokotsa: Re lokela ho fokotsa ho lahla dintho hohle.

Sebedisa hape: Re lokela ho sebedisa dintho tse ding hape pele re ka di lahla.

Ntjhafatsa: Re lokela ho fumana mokgwa wa ho sebedisa pampiri,

dibotlolo le makotikoti.



Ha re ngoleng

Tafoleng e latelang ngola mabitso
a ntho tseo o ka di ntjhafatsang
“recycle”. Re se re o qalletse lenaneo.



Ntjhafatsa kgalase	Ntjhafatsa polasitiki	Ntjhafatsa pampiri	Etsa moitedi
Botlolo tsa kgale	Mekotlana ya polasitike	Dikoranta	Mahlaku a meroho





Ntjhafatsa

Etsa mola o tlohang dinthong tse ka letsohong le letshehadi ho isa nthong tse ka letsohong le letona. Bontsha hore di ka sebediswa jwang ho etsa dintho tsa bohlokwa.



Jwale etsa mme o ngole mabitso a seo o ka se etsang o sebedisa dintho tse ntjhafaditsweng.

Lebitso la ntho

Taka setshwantsho se kgethiehleng sa ntho.

E entswe ka



Ha re ngoleng

Nahana ka dintho tse ka etsang moitedi o motle. Ngola lentswe le leng le le leng ka tlase kholomong e nepahetseng ho qetella tafole. O ka nahana ka tse ding tsa ntho tsa hao, di arohanye ho latela kholomo tse nepahetseng.

mekotlana ya polasitike

dihaba tsa meroho

manala

makotikoti a Senomaphodi

dikgaketlana tsa mahe

Dintho tse sa boleng

Dintho tse bolang



Ha re etseng

Etsa phousetara
e bontshang thibelo
ya ho lahla dintho
fatshe.

Etsa setshwantsho o
ngole molaetsa.



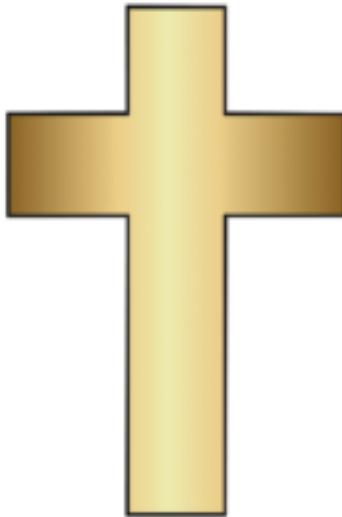
30 Matsatsi a bodumedi le a mang a kgethehileng

Kotara ya 2 – Beke ya 7 – Leqephé la mosebetsi



Ha re bueng

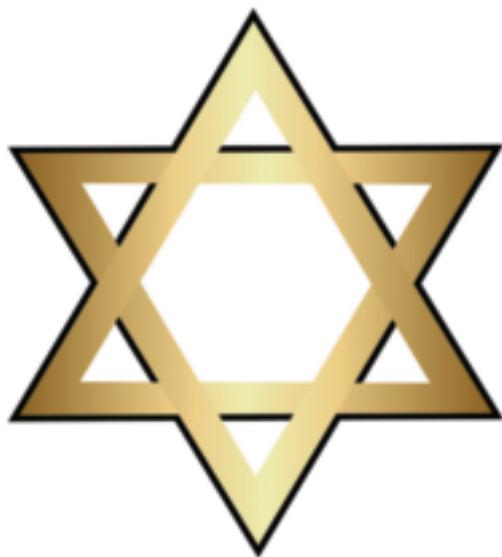
Bua le motswalle wa hao ka ditumelo tse fapaneng tse sebedisang matshwao ana. Bontsha hore ke lefeng leo e leng la tumelo ya hao. Ha o sa bone letshwao, le etsetse motswalle wa hao.



Sefapano ke letshwao le bontshang bokresete.



Kgwedi e tolkileng le naledi di etsa letshwao la Islam.



Letshwao la ma Juda ke naledi ya David. Morena David e ne e le morena wa Maiseraele.



Letshwao la ma Hindu ke letshwao la OM. Le ngotswe ka puo ya kgale ya Sanskrit e leng puo ya India.

Dibaka tse fapaneng tsa thapelo



Ha re etseng

Etsa mola o bapisa tumelo e nngwe le e nngwe le sebaka sa thapelo. Ngola lebitso la moaho ka tlasa setshwantsho.

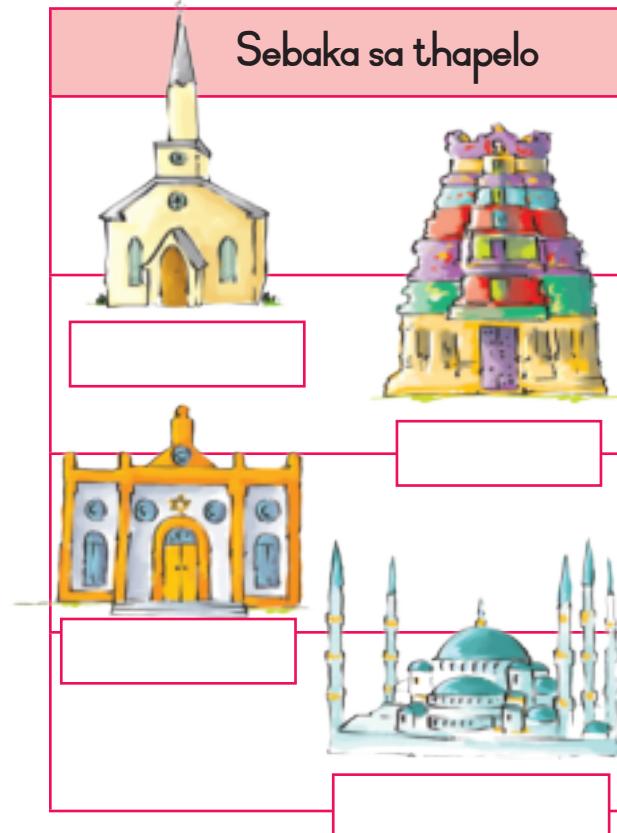
tempele

synagogue

mosque

kereke

Tumelo
Islam
Hinduism
Bokeresete
Judaism



Ha re etseng

Botsa metswalle e mene hore tumelo ya bona e emelwa ke letshwao lefe. E ngole pela mabitso a bona.

Lebitso la motswalle	Letshwao



31

Kotara ya 2 – Beke ya 8 – Leqephé la mosebetsi



LENGOLO LA BOPAKI

la ho qeta kereiti ya 3

Bokgoni ho tsa Bophelo buka 1

e abetswe

Tlatsa lebitso la hao

Letsatsi _____

Titjhere _____

Bukantswe ya ka

A
a

G
g

B
b

H
h

C
c

I
i

D
d

J
j

E
e

K
k

F
f

L
l

Bukantswe ya ka

M

m

S

s

N

n

T

t

O

o

U

u

P

p

V

v

Q

q

W

w

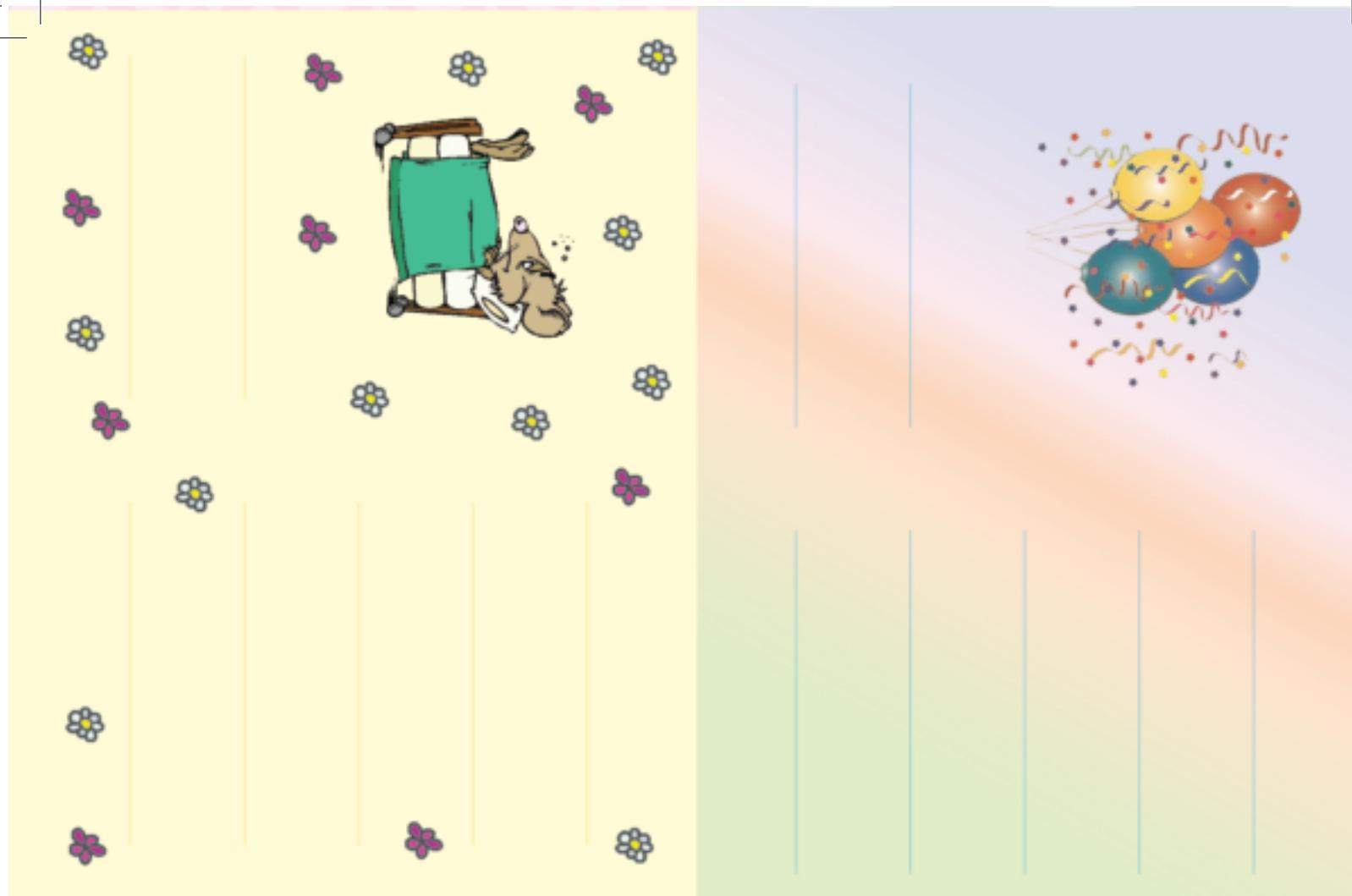
R

r

X - Z

x - z





P.45

